

e-ISSN: 2630-6417

International Journal of Social,
Humanities and Administrative
Sciences (JOSHAS JOURNAL)

Vol: 8 Issue: 59
Year: 2022 December
Pp: 1762-1767

Arrival
27 September 2022
Published
31 December 2022

Article ID
65982
Article Serial Number
04

DOI NUMBER
<http://dx.doi.org/10.29228/JOSHAS.65982>

How to Cite This Article
Üstün, A. & Baş, N.A. (2022).
"Mülteci Öğrencilerin Öğrenme
Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar",
Journal of Social, Humanities and
Administrative Sciences,
8(59):1762-1767

International Journal of Social,
Humanities and Administrative
Sciences is licensed under a
Creative Commons Attribution-
NonCommercial 4.0
International License.
This journal is an open access,
peer-reviewed international
journal.

Mülteci Öğrencilerin Öğrenme Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar

Problems Faced By Refugee Students In The Learning Process

Ahmet ÜSTÜN Nimet Ayşegül BAŞ

Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Amasya, Türkiye
Öğretmen, M.E.B., Amasya Üniversitesi, Eğitim Yönetimi YL., Amasya, Türkiye

ÖZET

Türkiye tarihi boyunca çeşitli nedenlerle ülkesini terk eden göçmenlere ev sahipliği yapmıştır. Suriye’de iç karışıklık nedeniyle Türkiye’ye göç eden mülteciler belki de bu göçlerin en fazla ses getirenleri arasında yerini almıştır. Suriye, Afganistan, Irak, İran gibi ülkelerden birçok çocuk ve genç Türkiye’ye göç etmiş ve eğitim hayatlarını Türkiye’deki okullarda devam ettirmek zorunda kalmışlardır. Bu çalışmanın amacı, mülteci öğrencilerin öğrenme sürecinde karşılaştıkları sorunları ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda 2021-2022 eğitim öğretim döneminde Amasya ilinde yer alan ortaöğretim kurumlarında çalışan ve sınıflarında mülteci öğrenci bulunan 8 öğretmen ile görüşülmüştür. Çalışma nitel bir araştırma olup, veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanarak elde edilmiştir. Veriler betimleyici bakış açısına göre analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, öğretmenler mülteci öğrencileri, aileleri ülkesinden kaçan çocuklar ve savaş yüzünden başka bir ülkeye sığınan aile çocukları olarak tanımlamışlardır. Eğitimde mülteci öğrenci sorunlarını, öğrencinin kendisinden kaynaklı, öğrencinin aile ve kendi kültüründen kaynaklı ve eğitim öğretim sisteminin eksikliklerinden kaynaklı olarak sıralamışlardır. Mülteci öğrencilerin eğitim sorunlarının giderilmesine yönelik olarak, dil ve kültür etkileşim kurslarının yaygın olarak yapılması, aileleriyle daha fazla iletişim sağlanması ve son olarak da kendi seviyelerine uygun eğitim içeriklerinin hazırlanması, eğitim ve mülteci eğitim politikalarının geliştirilmesi şeklinde önerilerde bulunmuşlardır. Sonuç olarak, Türkiye’de her eğitim kademesinde öğrenim görmekte olan mülteci öğrenci sayısı artmaktadır. Bu bağlamda araştırmacılar, Türk eğitim sisteminde yaşanan mülteci öğrenci sorunları için yeni çalışmalar ve planlamalar yapılması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Mülteci öğrenciler, eğitim, sorun

ABSTRACT

Throughout its history, Turkey has hosted immigrants who left their country for various reasons. Refugees who immigrated to Turkey due to internal turmoil in Syria were perhaps among the most vocal of these migrations. Many children and young people from countries such as Syria, Afghanistan, Iraq and Iran immigrated to Turkey and had to continue their education in schools in Turkey. The aim of this study is to reveal the problems that refugee students face in the learning process. For this purpose, 8 teachers working in secondary education institutions in Amasya province and having refugee students in their classes were interviewed in the 2021-2022 academic year. The study is a qualitative research and the data were obtained by preparing a semi-structured interview form. The data were analyzed from a descriptive point of view. According to the findings, teachers defined refugee students as children whose families fled their country and family children who took refuge in another country because of the war. They listed refugee student problems in education as stemming from the student himself, the student's family and their own culture, and the deficiencies of the education system. In order to solve the educational problems of refugee students, they made suggestions such as making language and culture interaction courses more widely, providing more communication with their families, and finally, preparing educational content suitable for their level and developing education and refugee education policies. As a result, the number of refugee students studying at all levels of education in Turkey is increasing. In this context, the researchers concluded that new studies and plans should be made for the refugee student problems in the Turkish education system.

Keywords: Refugee students, education, problem

1. GİRİŞ

İnsanlar vatanlarından değişik nedenlerle ayrılmak zorunda kalabilmektedir. Bunun nedenleri çoğu zaman doğal afet, savaş, terör gibi zorunlu hallerde gerçekleşen göçlerdir. Suriye’de yaşanan iç savaş komşusu olan birçok ülkeye göç vermesine neden olmuştur. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, Türkiye’ye 2019 yılında en fazla göçü Irak verirken, Irak’ı sırasıyla Türkmenistan, Afganistan, Suriye ve İran ülkeleri takip etmektedir (TÜİK, 2020).

Göçlerle beraber güvenlik, beslenme, barınma gibi konular öncelikli olmak üzere eğitim ve kültürel etkileşim gibi daha birçok ihtiyaç da mülteciler için gündeme gelmektedir. Aileleriyle beraber ülkelerinden göç etmek zorunda kalan eğitim çağındaki birçok çocuk eğitim hayatlarını devam ettirebilmek için birtakım zorluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu sorunların başında farklı dile sahip olmalarından ötürü yaşadıkları iletişim problemleri gelmektedir. Dil engeli hem mülteci öğrencileri hem de göç edilen ülkenin öğretmen ve öğrencilerini eğitim ortamında olumsuz etkilemektedir (Erdem, 2017). Dil öğrenme ve okuma yazma öğrenme becerilerindeki problemler mülteci çocuklarda düşük özgüven, kaygı, huzursuzluk, yalnızlık hissi gibi daha birçok travmatik sonuçlar doğurabilmektedir (Karaağaç Cırt & Güvenç, 2019). Göç ettikleri ülkede savaşın ya da iç karışıklıkların canlı şahidi olan bu çocuklar, yaşanan olaylardan olumsuz etkilenmiş, buna ek olarak yeni geldikleri ülkede uyum sağlama sürecinde kendilerini bulmuşlardır. Olumsuz yaşama şartlarında ayakta kalmaya çalışan aileleri de çocuklarına destek olamadıkları gibi onları olumsuz etkileyebilmektedirler (Üstün ve ark., 2017). İletişim sorunları sadece dil farklılığından kaynaklı değil aynı zamanda kültür farklılıklarından kaynaklı olarak da karşımıza çıkmaktadır. Kültürel uyum başlı başına kişi de stres yaratan bir süreç olmakla beraber bu süreci olumsuz etkileyen birtakım

etmenlerden de söz edilebilir. Eğer göç zorunlu bir hal yüzünden gerçekleşmişse, göç öncesi savaş, şiddet, kayıp gibi travmatik olaylar yaşanmışsa ya da göç edilen yeni ülkede kabul görme yaklaşımı olumsuz ise kültürel uyum zorlaşmakta ve mülteci çocukların eğitim hayatına bir engel olarak çıkmaktadır (Kağnıcı, 2017).

Dil, iletişim ve kültürel engellerin yanı sıra müfredat ve eğitim içeriklerinin mülteci çocukların öğrenmesine birtakım engeller oluşturabileceği görülmektedir. Kilit noktası Türkçe eğitimine yönelik birçok çalışma Milli Eğitim Bakanlığı tarafından mülteci çocukların daha iyi bir eğitim almasına yönelik olarak yürütülmeye devam edilmektedir. Türkiye’de yaşayan Suriyeli mülteci çocukların eğitimi için yürütülen bir projede “Promoting Integration of Syrian Kids into the Turkish Education System” “PIKTES” projesidir. Bu proje kapsamında dil engelini aşmak için birçok Türkçe öğretmeni ve mülteci öğrencilerin olumsuz deneyimlerinin etkisini azaltmak için de birçok psikolojik danışmalık ve rehberlik öğretmeni görevlendirilmiştir.

Eğitim içeriklerinin mülteci öğrencilere yönelik olması, okulların fiziki yeterliliğinin sağlanması müfredat uygulamaları açısından önemlidir. Anadili Türkçe olmayan, geldikleri ülkelerde çeşitli travmalarla yeni bir sürecin içinde olan mülteci çocuklarla çalışan resmi okul öğretmenlerinin donanımlı ve nitelikli olmaları da önem arz etmektedir. Uygun eğitim içerikleri, iletişim becerileri yüksek ve kapsayıcı eğitim anlayışını benimsemiş öğretmenlerle daha verimli hale getirilebilir. Mülteci çocukların okul ortamında kendini rahat hissetmesi, arkadaşlarıyla bağ kurabilmesi ve ders içeriklerini öğrenmesi gibi daha birçok faaliyetin etkili bir şekilde gerçekleşmesinde öğretmenler kilit role sahiptirler (Kardeş & Akman, 2018).

Bir anda sınıflarında birçok mülteci öğrenci ile karşı karşıya kalan öğretmenler ve ülkelerinden zorunlu olarak ayrılıp başka bir ülkenin eğitim sistemine dahil olan çocuklar için elbette ki zorlu bir süreç yaşanacaktır.

Bu çalışmanın amacı mülteci çocukların bulunduğu sınıflarda öğrenme sürecinde karşılaşılan sorunları tespit etmek ve olası çözüm önerilerini sunmaktır.

Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara araştırmacılar tarafından cevap aranmıştır.

✓ Öğretmenler mülteci öğrencileri nasıl tanımlamaktadırlar?

Öğretmenlere göre;

✓ Mülteci öğrencilerin öğrenme sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

✓ Mülteci öğrencilerin öğrenme sürecinde karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik görüşleri nelerdir?

2. YÖNTEM

Bu başlık altında araştırmanın yöntemi, araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama aracı ve verilerin analizi gibi konulara yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma, sosyal ya da insani bir durum için birey ya da bireylerin gözünden olayları derinlemesine anlamaya ve yorumlamaya çalışılır. Nitel araştırma daha çok sosyoloji, antropoloji ya da psikoloji gibi alanlarda yirminci yüzyılda ortaya çıkan ve insan doğasının gizemli ve karışık yapısını derinlemesine çözmeye çalışan bir araştırma yaklaşımıdır (Baltacı,2019).

2.2. Araştırmanın Deseni

Bu araştırma nitel araştırma desenlerinden “olgu bilim” tekniği kullanılarak hazırlanmıştır. Olgu bilim deseninde araştırılan konu ile ilgili bilgi toplayabilmek için kişilerin tecrübelerinden yararlanır. Kişilerin bir olaya yönelik tecrübelerinden yararlanılarak o olayı nasıl yorumladıklarına ve anlamlandırdıklarına odaklanılır (Onat Kocabıyık,2015).

2.3. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örneklem yöntemi kapsamında “Benzeşik” (homojen/türdeş) örneklem tekniği kullanılarak belirlenmiştir. Katılımcılara ait bilgiler gizli tutularak isimleri, K1, K2, K3... şeklinde kodlanmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu, Amasya ilinde yer alan ortaöğretim kurumlarında görev yapmakta olan ve eğitim verdikleri sınıflarında mülteci öğrenci bulunan 8 öğretmen oluşturmaktadır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlere Ait Demografik Özellikler

	Yaş	Cinsiyet	Kıdem yılı	Branşı
Katılımcı 1	41	Kadın	17	Türk Dili ve Edebiyatı
Katılımcı 2	38	Kadın	15	İngilizce öğretmeni
Katılımcı 3	36	Erkek	8	Fransızca öğretmeni

Katılımcı 4	44	Kadın	22	Matematik öğretmeni
Katılımcı 5	38	Kadın	15	Müzik öğretmeni
Katılımcı 6	36	Erkek	10	Müdür yardımcısı
Katılımcı 7	39	Erkek	14	Tarih öğretmeni
Katılımcı 8	46	Kadın	24	Biyoloji öğretmeni

2.4. Veri Toplanması ve Analizi

Araştırmadan elde edilen verilere yarı yapılandırılmış görüşme formu ile ulaşılmıştır. Araştırmada açık uçlu sorular araştırmacılar tarafından önceden hazırlanmıştır. Görüşmenin şekline göre yeni sorular eklenmiştir. Sorular hazırlanmadan önce uzman görüşüne başvurulmuş, ön uygulama yapılmış, katılımcılara gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra sunulmuştur. Görüşme ses kaydına alınmış, elde edilen veriler tekrar uzman tarafından gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra raporlaştırılmıştır. Görüşme 10'ar soruluk şekilde hazırlanmış ve ilk dört soru katılımcıların demografik özelliklerini ortaya koymak için yöneltilmiş görüşmenin diğer kısmında ise araştırmanın amacını ortaya koymak için görüşme devam ettirilmiştir. Görüşme sorularına ek olarak araştırmanın amacına bağlı kalmak koşuluyla katılımcıların fikirlerinden daha fazla faydalanmak ve bu sayede konuyla ilgili derinlemesine bilgi sahibi olmak için ek sorulara da yer verilmiştir.

Betimsel bakış açısına göre analiz edilen veriler sistemli bir şekilde kodlanmıştır. Bu analizde görüşme formları, doküman metinleri ve gözlem notları doğrudan alıntılarla probleme ilişkin verileri betimsel tarzda sunmak esastır. Bu bağlamda araştırmacılar görüşmelerden elde edilen verileri katılımcılardan gelen doğrudan alıntılarla açıklamaya çalışmışlardır. Betimsel analizde, derinlemesine bilgi arayışı yerine önceden belirlenen kavram ve temalar çerçevesinde analiz yapmak esastır (Karataş, 2015).

3. BULGULAR

Yapılan araştırma sonucunda elde edilen veriler araştırma soruları çerçevesinde analiz edilmiştir. Bu bağlamda çalışma grubuna yöneltilen ilk soru “mülteci öğrencileri nasıl tanımlarsınız” şeklindedir. Bu soruya verilen cevaplara göre, katılımcılar mülteci öğrencileri, 1. Aileleri ülkesinden kaçan çocuklar, 2. Savaş yüzünden başka ülkeye sığınan ailelerin çocukları olarak sıralamışlardır. Katılımcıların birinci araştırma sorusuna ilişkin görüşleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Mülteci Öğrencileri Nasıl Tanımladıklarına Yönelik Görüşleri

Sıra	Kod	f	%	Örnek Cümle
1	Aileleri ülkesinden kaçan çocuklar	5	63	“Birçoğunun ailesi ülkesini savunmadan ailesi için direnmeden başka ülkelere özellikle de bizim ülkemize kaçtı.” (K3)
2	Savaş yüzünden başka ülkeye sığınan ailelerin çocukları	3	37	“Çok zor bir durum çocukları savaş görmesin diye yaşadıkları yerleri terk edip can güvenliği için başka ülkelere sığınıyorlar.” (K2)
	Toplam	8	100	

Tablo 2’ye göre, öğretmenlerin mülteci öğrencileri % 63 oranında aileleri ülkesinden kaçan çocuklar olarak tanımladıkları, %37 oranında ise savaş yüzünden başka ülkelere sığınan aile çocukları olarak gördükleri belirlenmiştir.

Araştırmanın 2. sorusu olan “mülteci öğrencilerin öğrenme sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?” şeklindedir. Bu bağlamda katılımcılar mülteci öğrencilerin öğrenme sürecinde karşılaştıkları sorunları, 1. Öğrencilerin kendinden kaynaklı sorunlar 2. Öğrencilerin aileleri ve kültürlerinden kaynaklı ve 3. Türk eğitim sistemi ve politikalarından kaynaklı sorunlar olarak sıralamışlardır. Bu probleme ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Mülteci Öğrencilerin Öğrenme Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri

Sıra	Kod	f	%	Örnek Cümle
1	Öğrencilerin kendinden kaynaklı sorunlar	8	38	“Öğrencilerin dil bilmemesi, olumsuz savaş ve göç tecrübesi hatta ailelerinden bazılarını geldikleri ülkede bırakmaları uyum sürecini dolayısıyla da aldıkları eğitimi olumsuz etkilemektedir.” (K7)
2	Aile ve kültür farklılıkları	8	38	“Aileleri yaşadıkları savaş yüzünden ve ekonomik sıkıntılardan dolayı çocuklarıyla ilgilenmiyorlar.” (K6)
3	Türk eğitim sistemi ve politikalarından kaynaklı eksiklikler	5	24	“İşlenen kitaplar ders içerikleri kesimlikle onların seviyesine uygun değil. Daha Türkçeyi bile bilmiyorlar.” (K5)
	Toplam	21	100	

Tablo3’teki bulgular incelendiğinde öğretmenler mülteci çocukların öğrenme sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerinin % 38 oranında öğrencilerin kendilerinden kaynaklı sorunlar olduğu, % 38 oranında aile ve sahip oldukları kültürlerinden kaynaklı olduğu ve % 24 oranında ise Türk eğitim sistemi ve politikaların eksikliğinden kaynaklı olduğunu belirtmişlerdir.

Çalışmanın 3. Araştırma sorusu “Mülteci öğrencilerin öğrenme sürecinde karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik neler yapılabilir?” şeklindedir. Buna göre katılımcılar mülteci öğrencilerin öğrenme sürecinde karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik 1. Dil ve kültür etkileşim kurslarının yaygın bir şekilde yürütülmesi 2. Aileleriyle daha fazla iletişim halinde olunması ve kendi seviyelerine uygun ders içeriklerinin hazırlanarak mülteci çocuklara yönelik eğitim politikalarının zenginleştirilmesi şeklinde önerilerde bulunmuşlardır. Bu soruya ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Mülteci Öğrencilerin Öğrenme Sürecinin Daha Etkili Nasıl Olabileceğine Yönelik Görüşleri

Sıra	Kod	f	%	Örnek Cümle
1	Dil ve kültür uyum kurslarının yaygınlaştırılması	8	47	“Henüz Türkçe bilmeyen öğrencilere biyoloji öğretmeye çalışıyoruz. Ne dilimizi ne okul kurallarımızı biliyorlar. (K8)
2	Aileleriyle güçlü ve sürekli iletişim kurma	5	30	“Ev ziyaretleri yapıp ailelerin durumu hakkında daha geniş bilgi sahibi olunmalı.” (K2)
3	Ders içeriklerinin mülteci çocukların seviyelerine uygun düzenleme ve bu yönde politikalar geliştirme	4	23	“Kitaplarımız seviyelerine uygun değil. Dolayısı ile ölçme değerlendirme kısmı adil olmuyor. Farklı uygulamalara gidilmeli.” (K4)
	Toplam	17	100	

Tablo 4 incelendiğinde öğretmenlerin mülteci öğrencilerin öğrenme sürecinin nasıl daha etkili olabileceğine dair düşünceleri %47 oranında dil ve kültür uyum kurslarının yaygınlaştırılması, %30 oranında aileleriyle iletişimin güçlü tutulması ve % 23 oranında ders içeriklerinin ve eğitim politikalarının mülteci öğrencilerin lehine olacak şekilde düzenlenmesi gerektiği şeklindedir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Katılımcılar mülteci öğrencileri 1. Aileleri ülkesinden kaçan çocuklar 2. Savaş yüzünden başka ülkeye sığınan aile ve çocukları olarak tanımlamışlardır. İlgili alan yazın tarandığında “mülteci” ırk, dil, din, siyasi düşünce ya da tabii olduğu düşünce sisteminden dolayı zulme uğrayacağı endişesiyle korku yaşayan ve ülkesinin koruması altında bulunmadığı için başka bir ülkeye sığınan kişilerdir (Olca, 2012). Alpman “Göçmen Kimliği ve Emegi, Sığınmacı Kimliği ve İşgücü Piyasası” adlı çalışmasında mülteciliği, zulme uğrayacağı endişesiyle başka ülkeye sığınan ve sığınmacının aksine statü kazanmış kişilerdir şeklinde ifade etmiştir (Alpman, 2018).

Katılımcılar mülteci öğrencilerin öğrenme sürecinde karşılaştıkları sorunlara 1. Öğrencinin kendinden kaynaklı sorunlar, 2. Ailesi ve kendi kültüründen kaynaklı sorunlar ve 3. Türk eğitim sistemi ve politikalarından kaynaklı sorunlar olarak sıralamışlardır. İlgili alan yazın tarandığında mültecilerin öğrenme sürecinde karşılaştıkları sorunlar benzerlik göstermektedir. Savaş ve göç yüzünden çocuklarda meydana gelen fiziksel ve psikolojik olumsuzlukların en iyi iyileştirme yolu eğitimidir. Hissettiği umutsuzluk duygusunu yine eğitimle aşılabılır (Börü & Boyacı, 2016). Farklı dil ve kültüre sahip olmaları, göç ettikleri ülkenin okulunda kendilerini güçsüz, yalnız ve özgüvensiz hissetmelerine neden olacaktır. Okul ve eğitim sayesinde bu yabancılaşmanın önüne geçilebilir (Yurdakul & Tok, 2018).

Mülteci öğrencilerin sorunlarına ilişkin önemli konulardan biri de aile yapısı ve sahip oldukları kültürün uyum sürecine olumsuz olarak etkilemesidir. Mülteci çocukların ailelerinin anadilinin farklı olması onların diğer velilerle ve okulla iletişim kurmalarının önüne geçmektedir (Başar ve ark., 2018). Ayrıca Şahin, “Göç Olgusu, Mülteci Çocukların Eğitimi ve Suriyeli Mülteci Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu Süreci” adlı çalışmasında mülteci öğrencilerin ailelerinin ev ödevlerini kontrol etmemesi, işbirliği içinde bulunmaması, Türkçe konuşmak için ortam hazırlamamaları ve eğitime karşı ilgisiz olmaları gibi aile kaynaklı sorunların olabileceğini belirtmiştir (Şahin, 2020). Bu bağlamda, eğitimleri için en çok desteği ailelerinden alma ihtiyacı duyan mülteci çocuklar maalesef bu durumdan çoğu zaman mahrum kalabilmektedirler.

Türkiye’nin baştan beri mülteci öğrencilerin eğitimi için bir takım çalışmaları yürütmüş olduğu bilinse de mülteci çocukların eğitimine ilişkin politika geliştirmekte geri kaldığını belirten Eren, ilgili araştırma ile benzer sonuçlara ulaşmıştır (Eren, 2019). Ayrıca Türkiye’nin yürütmüş olduğu eğitim ve istihdamdan oluşan iki aşamalı politikaların varlığına ve önemine vurgu yapılmalıdır (Taş & Özcan, 2018). Yabancılarla Türkçe eğitimi üzerine özel bir program veya müfredatın olmayışı hem öğretmenleri hem de mülteci çocukları zorlamaktadır (Doğan & Ateş, 2018).

Son olarak ilgili araştırmanın mülteci çocukların Türkiye’deki okullarda aldığı eğitimin nasıl daha etkili olabileceğine dair bulgularına bakıldığında 1. Dil ve kültür uyum kurslarının açılması gerekliliği, 2. Mülteci çocukların aileleriyle güçlü iletişim sağlama ve ders içeriklerinin seviyelerine uygun hale getirilmesi ve bu yönde politikalar gerçekleştirilmesi gerektiği şeklinde olduğu görülmektedir. İlgili alan yazın tarandığında dil yeterliliğinin

artırılmasına yönelik okullarda ya da okul dışında kursların açılması gerektiğine vurgu yapan Akman ilgili araştırmanın bulgularıyla benzer sonuçlara ulaşmıştır (Akman, 2020).

Dinler ve Hacıfazlıoğlu; ailenin, çocuğun eğitimi üzerindeki önemine vurgu yaparak velilere de dil kurslarının açılması ve onlarında eğitime tabii tutulması ve daha fazla iletişim kurulması konularına değinmişlerdir (Dinler & Hacıfazlıoğlu, 2020). Mültecilerin bireysel sorunlarını çözmek, aile ve kültür farklılıklarının önüne geçmek kadar önemli bir konu da ders içeriklerinin ve mülteci eğitim politikalarının mülteci öğrencilerin eğitiminde lehine olacak şekilde düzenlenmesidir. Dillioğlu çalışmasında Türkiye'nin mülteci eğitimi politikalarında öncelikli olarak kısa vadeli uygulamalarla yoluna devam ettiğini, mültecilerin sayılarının giderek arttığını ve uzun vadede kalacaklarına dair gelişmelerin neticesinde politikalarını bu yönde şekillendirdiğini, resmi kayıt, iskan, istihdam gibi mülteci konularına yoğunlaştığını belirtmiştir (Dillioğlu, 2015).

Suriye'de yaşanan iç savaş yüzünden Türkiye 2011 yılından beri tarihinde en çok ses getiren göçlerden birini almaya başlamıştır. İnsani yardım ve temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik bu koruma politikası günümüzde mültecilerin Türkiye'ye yerleşmesiyle devam eden bir göç dalgası haline gelmiştir. Türkiye birçok alanda mültecilere yönelik politikalar geliştirmek zorundadır. Bunların en başında da eğitim alanında yapılacak olan uygulamalar gelmektedir. Mülteci çocuklara verilen eğitimin kalitesi, şekli ve yöntemi hem mülteci çocuklar hem de onlarla bir arada olacak öğretmen ve diğer öğrenciler açısından son derece önemlidir.

Yukarıdaki tartışmalar ışığında araştırmacılar bir takım sonuçlara ulaşmışlardır. Bunlar;

- ✓ Mültecilerin Türkiye'ye göçü geçici olmaktan çıkmış, mülteciler vatandaşlık almış ve Türkiye'nin bir parçası olmaya başlamışlardır.
- ✓ Oturma izni alan mültecilerin eğitim ve istihdam gibi konularda kültürel uyum ve dil sorunlarının çözülmesinde ciddi adımlar atılmalıdır.
- ✓ Ülkelerinde göç sırasında ve göç sonrasında yaşadıkları psikolojik sorunlar göz ardı edilemez.
- ✓ Sınıflarında farklı bir dile ve kültüre sahip öğrencilerin varlığı, ev sahibi ülkenin öğretmen ve öğrencilerini olumsuz etkileyebilir.
- ✓ Dil sorunu anlama, kavrama ve iletişim üzerindeki en büyük engeldir.

Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgular neticesinde araştırmacılar bir takım önerilerde bulunmuşlardır. Bunlar;

- ✓ Mülteci çocukların ve ailelerin önündeki en büyük engel olan dil sorunu için kurslar, sürekli ve daha yaygın bir şekilde verilmelidir.
- ✓ Ev sahibi ülkenin öğretmenleri için kültürel uyum ve öğretim tekniklerini kazandırmak üzere hizmet içi eğitimler verilmelidir. Okullarda psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğretmenlerinin mülteci çocukların yaşadıkları olumsuz tecrübelerden ötürü sahip oldukları olumsuz davranışlarla baş edebilecekleri eğitimler verilmelidir.
- ✓ Mülteci çocukların anlama ve kavrama düzeylerini yükseltmek adına seviyelerine uygun her bir ders için yardımcı kitaplar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ücretsiz dağıtılmalıdır.

KAYNAKÇA

1. Akman, Y. (2020). Öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumları ile çokkültürlü eğitim algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 49, 247-262.
2. Alpman, P. S. (2018). Göçmen Kimliği ve Emeği, Sığınmacı Kimliği ve İşgücü Piyasası.
3. Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2), 368-388.
4. Başar, M., Akan, D., & Çiftçi, M. (2018). Mülteci öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğrenme sürecinde karşılaşılan sorunlar. Kastamonu Eğitim Dergisi, 26(5), 1571-1578.
5. Börü, N., & Boyacı, A. (2016). Göçmen öğrencilerin eğitim-öğretim ortamlarında karşılaştıkları sorunlar: Eskişehir ili örneği. Electronic Turkish Studies, 11(14).
6. Dillioğlu, B. (2015). Suriyeli mültecilerin entegrasyonu: Türkiye'nin eğitim ve istihdam politikaları. Akademik Orta Doğu, 10(1).

7. Dinler, C., & Hacifazlıoğlu, Ö. (2020). Mülteci çocukların ilköğretime uyum süreçleri: Tekirdağ ilinin bir okulundaki öğretmenlerin ve yöneticilerin deneyimleri. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(6), 1717-1728.
8. Doğan, B., & Ateş, A. (2018). MEB'e bağlı okullarda öğrenim gören Suriyeli öğrencilere yönelik verilen Türkçe dersinin öğretmenler tarafından değerlendirilmesi (Malatya örneği). *Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 1(1), 105-124.
9. Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 26-42.
10. Eren, Z. (2019). Yönetici Ve Öğretmen Görüşlerine Göre Göçmen Çocukların Eğitim Sorunları Ve Çözüm Önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 213-234.
11. Kağnıcı, D. Y. (2017). Suriyeli mülteci çocukların kültürel uyum sürecinde okul psikolojik danışmanlarına düşen rol ve sorumluluklar. *Elementary Education Online*, 16(4).
12. Karaağaç Cırt, F., & Güvenç, H. (2019). Resmi ilkokullara devam eden Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitim sorunları. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 530-568.
13. Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi temelli sosyal hizmet araştırmaları dergisi*, 1(1), 62-80.
14. Kardeş, S., & Akman, B. (2018). Suriyeli Mültecilerin Eğitimine Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Ilkogretim Online*, 17(3).
15. Kocabıyık, O. O. (2016). Olgubilim ve gömülü kuram: Bazı özellikler açısından karşılaştırma. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 55-66.
16. Olcay, Z. (2012). Mülteci-göçmen belirsizliğinde iklim mültecileri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 99(232-233), 201.
17. Şahin, H. (2020). Göç olgusu, mülteci çocukların eğitimi ve Suriyeli mülteci çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonu süreci. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 9(1), 377-394.
18. Taş, H. Y., & Özcan, S. (2018). Suriyeli göçmen sorunlarının, sosyal politikalar bağlamında analizi. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 7(17), 36-54.
19. TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu (2020). *Uluslararası Göç İstatistikleri, 2019*. Retrieved 30.05.2022 from <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Goc-Istatistikleri-2019-33709>
20. Üstün, A., Bayar, A., & Bozkurt, E. (2017). Mülteci çocukların ailelerinin algılarına göre eğitim sorunları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 4(12), 747-755.
21. Yurdakul, A., & Tok, T. N. (2018). Öğretmen gözüyle göçmen/mülteci öğrenci. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 46-58.